

RAPPORT

F.B. Deurvorststraat 2 te Uft

Archeologisch bureauonderzoek
en veldverkenning

GRA-rapport 2016.04

Opdrachtgever: Enzerink BV
Projectcode: ENZ00616
Status: Definitief versie 1.0
ISSN: 2468-8258

Auteur	Paraaf	Datum
Minkah Osinga Paula Fijma	 Paula Fijma	02-09-2016

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Administratieve gegevens plangebied	3
1 Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen	4
1.3 Werkwijze en leeswijzer	5
2 Beschrijving plangebied	6
2.1 Huidige situatie	6
2.2 Toekomstig gebruik	7
3 Landschap	8
3.1 Geologie	8
3.2 Geomorfologie	10
3.3 Bodem	10
3.4 Veldverkenning	11
4 Archeologie en historie	12
4.1 Bekende archeologische gegevens	12
4.1.1 Archeologische waarden	12
4.1.2 Archeologische waarnemingen en vondsten	14
4.1.3 Onderzoeksmeldingen	14
4.2 Cultuurhistorische en historisch-geografische elementen	15
4.3 Tweede Wereldoorlog (bijdrage van G. Hordijk)	17
4.4 Verwachtingsmodel	19
5 Evaluatie en advies	20
5.1 Beantwoording onderzoeksvragen	20
5.2 Conclusie	21
5.3 Advies	22
Geraadpleegde bronnen	23
Literatuur	23
Databases/kaartmateriaal	23
Websites	23
Bijlage 1: Overzicht archeologische perioden	24
Bijlage 2: Locatie boringen	25
Bijlage 3: Boorprofielen	27

Samenvatting

In opdracht van Enzerink BV is door Greenhouse Advies B.V. voorliggend bureauonderzoek opgesteld voor het plangebied F.B. Deurvorststraat 2 te Ulft. Aanleiding voor het onderzoek is de herontwikkeling van het terrein.

Het plangebied ligt direct ten westen van de huidige loop van de Oude IJssel op de noordoostelijke flank van een pleistoceen rivierduin, deels afgedekt met een pakket holocene rivierklei. In de ondergrond komen afzettingen van een vlechtend riviersysteem voor. De oorspronkelijk bodem betreft poldervaaggronden met een oerbank. Een veldverkenning in combinatie met het milieukundig onderzoek heeft uitgewezen dat de bodem in het plangebied sterk verstoord is.

In de directe omgeving van het plangebied zijn archeologische resten aangetroffen in de vorm van een steentijdvindplaats op de flank van een rivierduin. Daarnaast is vooral materiaal aangetroffen daterend vanaf de 18^e eeuw. In de nabijheid ligt een middeleeuws kasteelterrein.

Op basis van de landschappelijke gegevens en vondstmeldingen en onderzoek in vergelijkbare condities in de omgeving kan worden gesteld dat voor het plangebied in principe een hoge verwachting voor alle archeologische perioden geldt. Eventuele archeologische resten in de vorm van sporen, structuren en vondsten zijn door de verstoring als gevolg van de reeds afgebroken bebouwing waarschijnlijk niet meer in onverstoorde toestand aanwezig.

Advies

Op basis van de resultaten kan de hoge verwachting voor het plangebied vanwege de grote kans op verstoring naar beneden worden bijgesteld naar laag. Archeologische vervolgonderzoek wordt niet noodzakelijk geacht. Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden alsnog archeologische resten worden aangetroffen, dan dient hiervan onmiddellijk melding gemaakt te worden.

Procedure

Bovenstaand advies is ter beoordeling voorgelegd aan het bevoegd gezag, de gemeente Oude IJsselstreek. Het bevoegd gezag is van mening dat er vervolgonderzoek dient plaats te vinden in de vorm van een verkennend en karterend booronderzoek. Doel van dit onderzoek is de mate van verstoring (nogmaals) vast te stellen en eventuele archeologisch vindplaatsen in de onverstoorde ondergrond op te sporen en in kaart te brengen. Dit onderzoek dient te worden uitgevoerd door een gecertificeerde organisatie.

Administratieve gegevens plangebied

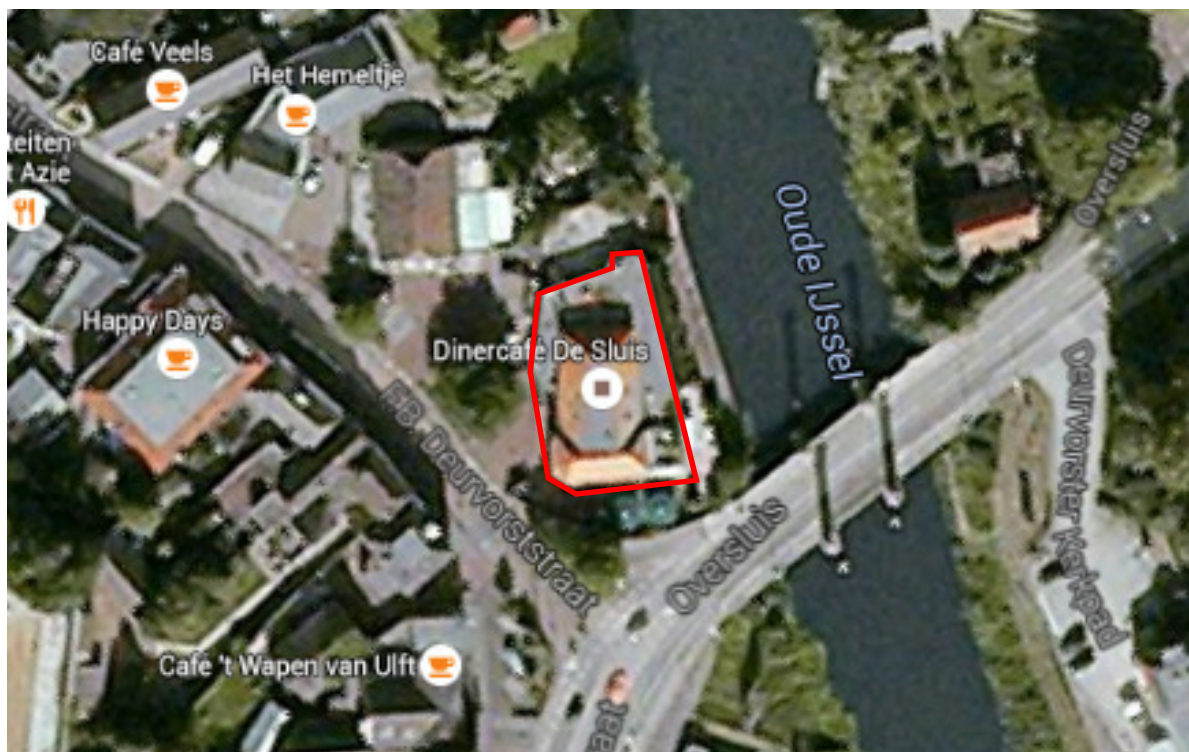
Onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code	40043181100
Toponiem	F.B. Deurvorststraat 2
Plaats	Ulft
Gemeente	Oude IJsselstreek
Kadastrale aanduiding	Genderingen, sectie P, nummer 7
Provincie	Gelderland
Kaartblad	41C Ulft
Centrumcoördinaten	X = 223.759 / Y = 434.016
Oppervlakte	Ca. 1.000 m ²
Onderzoekskader	Herontwikkeling
Uitvoeringsperiode	juni/juli 2016
Opdrachtgever	Enzerink BV
Uitvoerder	Greenhouse Advies B.V. M. Osinga, P. Fijma Huismanstraat 6 6851 GT Huissen minkah@greenhouse-advies.nl paula@greenhouse-advies.nl 06 - 21138012 / 06 - 29087802
Bevoegd gezag	Gemeente Oude IJsselstreek Postbus 42, 7080 AA Gendringen Tel. (0315) 292 292 Adviseur bevoegd gezag mevr. A. Lugtigheid-Hendriks
Beheer en plaats documentatie	Greenhouse Advies B.V. Huismanstraat 6 6851 GT Huissen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In opdracht van Enzerink BV is door Greenhouse Advies B.V. voorliggend bureauonderzoek opgesteld voor het plangebied F.B. Deurvorststraat 2 te Ulft. Aanleiding voor het onderzoek is de heronwikkeling van het terrein. Inmiddels zijn de oude gebouwen reeds gesloopt. Bij de uiteindelijke bodemingrepen kunnen eventueel aanwezige archeologische waarden verstoord of vernietigd worden. Conform het beleid van de gemeente Oude IJsselstreek dient hier archeologisch onderzoek plaats te vinden.

Het plangebied is weergegeven op Afbeelding 1.1 (plan- en onderzoeksgebied). Onderhavig bureauonderzoek heeft betrekking op dit gebied en de directe omgeving. Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 1.000 m².

Afbeelding 1.1: Het plangebied te Ulft (bron: Google).

1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het doel van het bureauonderzoek is het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over de bekende of verwachte archeologische resten, binnen een omschreven gebied, om daarmee tot een gespecificeerde archeologische verwachting te komen. Het resultaat is een standaardrapport met een gespecificeerde archeologische verwachting, op basis waarvan een beslissing genomen kan worden ten aanzien van (eventueel) vervolgonderzoek en de vorm daarvan.

Om deze doelstelling te kunnen realiseren, dienen conform het normblad van het bevoegd gezag (Omgevingsdienst Achterhoek, 2013) de volgende vragen te worden beantwoord:

1. Wat is a) de aard (ontstaanswijze), b) diepteligging en c) ouderdom van de relevante *natuurlijke afzettingen* in het omringende gebied (binnen een afstand tot ca. 200 m van de onderzoekslocatie) en in de ondiepe ondergrond? d) Hoe dik is de holocene deklaag?
2. Wat is a) de aard (ontstaanswijze en classificatie) b) diepteligging, c) genese en d) gaafheid van *natuurlijke bodemhorizonten* in het omringende gebied?
3. Wat is a) de aard (ontstaanswijze), b) diepteligging, c) genese en d) gaafheid van *eventueel aanwezige antropogene bodemhorizonten* (akkerlagen en overige 'verstoringlagen', bemestingslagen e.d.) in het omringende gebied?

4. Wat is a) de aard (ontstaanswijze), b) dikte, en c) omvang van eventueel in het omringende gebied voorkomende afdekkende lagen en de (geschatte) ouderdom daarvan (plaggende, stuifzandlaag, colluvium, kleidek, afvallaag, ophogingslaag)?
5. Wat is het historisch landgebruik van de onderzoekslocatie en het omringende gebied geweest, uitgaande van a) de Hottingerkaart, c) het Kadastraal minuutplan, d) de Topografisch Militaire Kaart 1850 en e) het Bonneblad?
6. Welke gegevens met betrekking tot archeologische complexen ('waarnemingen' inclusief uitkomsten historisch kaartonderzoek uit 5) zijn reeds binnen het onderzoeksgebied en/of binnen de landschappelijke eenheden rondom de onderzoekslocatie bekend? Vermeld per vondst- en/of spoorcomplex minimaal:
a) bronvermelding (onderzoeksrapportages, ARCHIS-gegevens), b) de materiaalcategorieën, c) ouderdom, d) ruimtelijke (geografische) verspreiding, e) stratigrafische verspreiding (diepteligging en/of dikte vondstlaag), f) fragmentatie, g) waarnemingsmethode, h) interpretatie, dat wil zeggen zowel systemisch (indien redelijkerwijs uit de gegevens af te leiden) als volgens het principediagram (zo gespecificeerd mogelijk (top-down typering) op basis van de waarnemingen).
7. Gegeven 1 tot en met 4; met welke (primaire) natuurlijke formatieprocessen (fasen van sedimentatie, erosie, laterale verplaatsing, bodemvorming, degradatie e.d.) heb je te maken in het onderzoeksgebied?
8. Gegeven 5 en 6; met welke (primaire) culturele formatieprocessen (grondbewerking, bemesting, ophoging, betreding, percelering, [de-]constructie, materiaaltypen, materiaalgebruik en materiaaldepositie e.d.) heb je te maken in het onderzoeksgebied [inclusief (sub)recente bodemverstoring als gevolg van (sub)recent landgebruik/inrichting]?
9. Gegeven 7 en 8; welke kunnen een rol hebben gespeeld bij de totstandkoming (geografisch en stratigrafisch) van eventuele aanwezige vondstspreadingen, de vondstdichtheid, vondst- en spoorniveau (stratigrafisch), en de fysieke kwaliteit van eventueel aanwezige archeologische resten?
10. Wat is de aard (mobilia [materiaalsoorten, fragmentatie, dichtheden], immobilia, ruimtelijke en stratigrafische spreiding, etc.) van (mogelijk) aanwezige vondst- en/of spoorcomplexen?
11. Hoe manifesteren deze zich tijdens prospectieonderzoek (prospectiekenmerken, geografisch en stratigrafisch)?
12. Welke vondst- en/of spoorcomplexen (conform het principediagram) kunnen binnen het onderzoeksgebied aangetoond worden? Licht beargumenteerd toe.
13. Met de inzet van welke zoekmethoden (detectie- en waarnemingsvorm, monsterbehandeling en zoekstrategieën) kunnen deze vondst- en/of spoorcomplexen (indicatoren) *systematisch* opgespoord worden (zoeksleuven, booronderzoek, veldkartering, geofysisch etc.)? Licht beargumenteerd toe met verwijzing naar de verschillende KNA-leidraden.

1.3 Werkwijze en leeswijzer

Het archeologisch bureauonderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.3 en de gemeentelijke eisen. Er is informatie verzameld over het onderzoeksgebied en het specifieke plangebied met betrekking tot geologie, bodem, bodemverstoringen, archeologie, cultuur- en bouwhistorie.

Het rapport is opgebouwd uit de hieronder genoemde hoofdstukken:

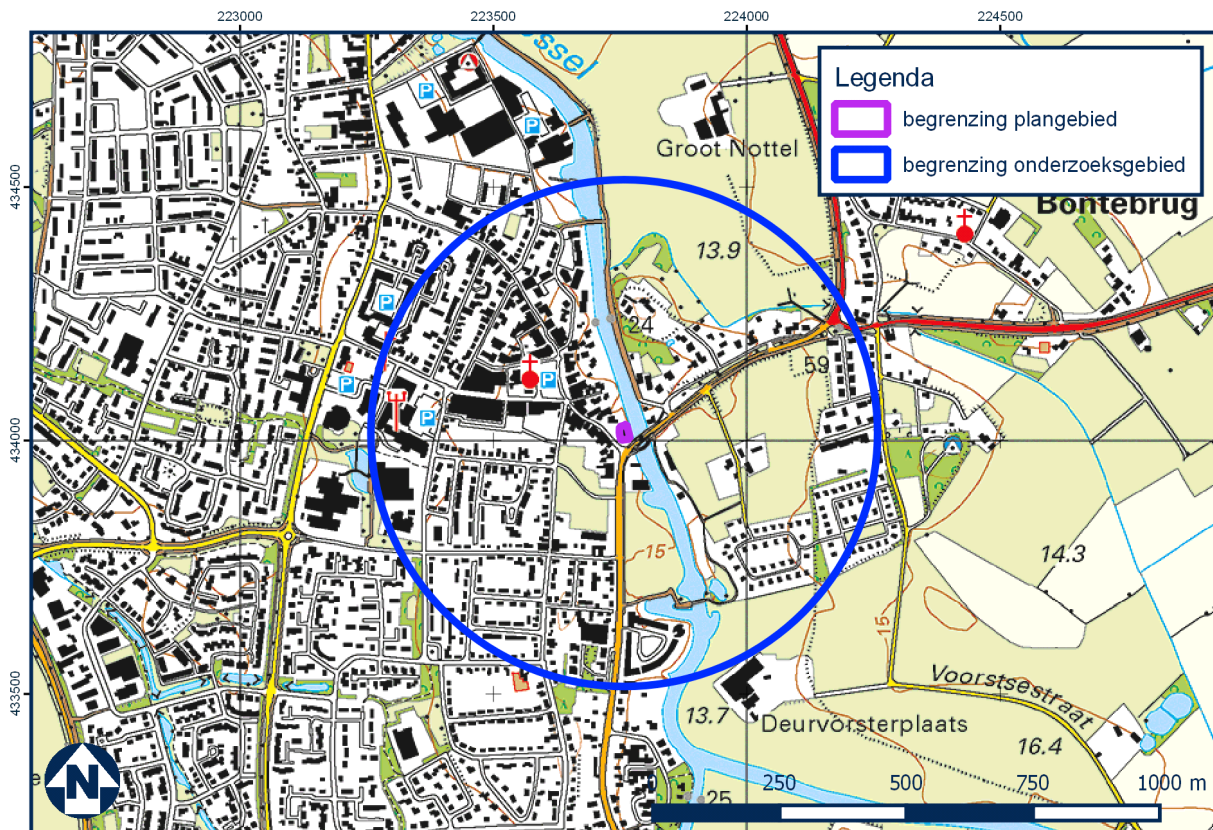
- Hoofdstuk 1: Inleiding
- Hoofdstuk 2: Beschrijving plangebied
- Hoofdstuk 3: Landschap
- Hoofdstuk 2: Archeologie en historie
- Hoofdstuk 3: Evaluatie en advies

Voor de in dit rapport gebruikte archeologische tijdsaanduidingen wordt verwezen naar Bijlage 1.

2 Beschrijving plangebied

2.1 Huidige situatie

Het plangebied ligt in de bebouwde kom van Ulft. Aan de westzijde wordt het begrensd door de F.B. Deurvorststraat, aan de oostzijde door de Oude IJssel en aan de zuidzijde door de Oversluis. Het was in het recente verleden in gebruik als dinercafé met omliggende verharding. Op dit moment is het gebouw en de kelder gesloopt. Het straatwerk is geruimd. Daarna is het terrein min of meer geëgaliseerd (zie Afbeelding 2.2). Mogelijk is de bodem in het terrein bij deze recente werkzaamheden verstoord. Binnen het plangebied bevinden zich geen kabels en leidingen (KLIC-melding d.d. 7 juli 2016). Het onderzoeksgebied betreft het plangebied met een zone van 500 meter rondom het plangebied (zie **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**).

Afbeelding 2.1: Het plangebied te Ulft op de topografische kaart (bron: TDN/Kadaster).

Afbeelding 2.2: Huidige situatie in het plangebied, gezien richting het zuiden (bron: Greenhouse Advies).

2.2 Toekomstig gebruik

Het plangebied zal worden herontwikkeld. De precieze inrichting is op het moment van opstellen van onderhavig rapport onbekend.

3 Landschap

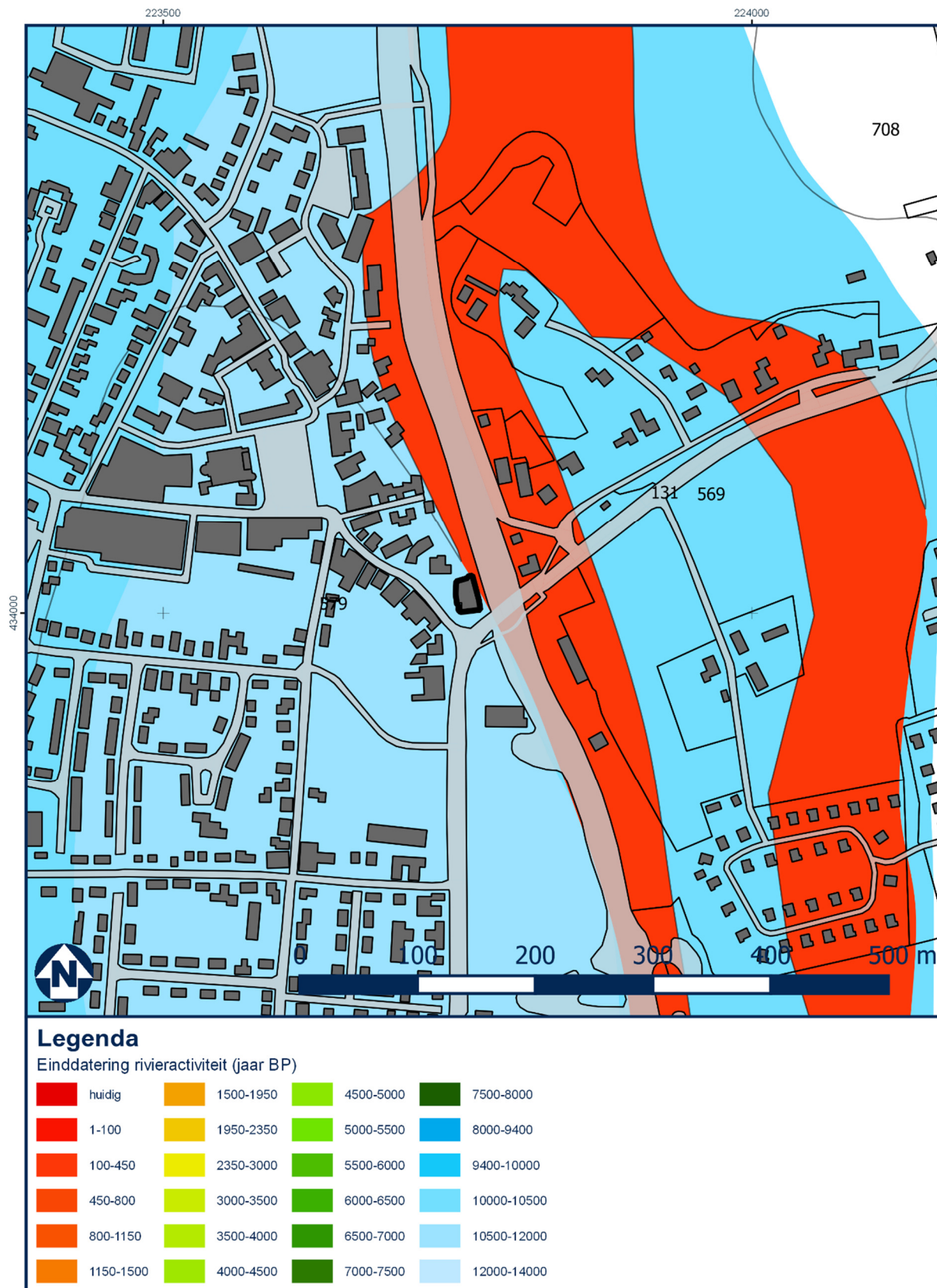
3.1 Geologie

De afzettingen in het plangebied dateren uit het Pleistoceen en het Holoceen. Het plangebied ligt op de westelijke oever van de Oude IJssel, een oude zijtak van de Rijn. In het verleden lag de Oude IJssel zuidwestelijk van de huidige rivier, die zich geleidelijk in noordoostelijke richting heeft verplaatst. Er vindt tegenwoordig slechts afvoer van (regen)water op lokale schaal plaats. Periodiek diende de Oude IJssel in het verleden als overloop van het Duitse deel van de Rijn. De Oude IJssel kent een geschiedenis die reeds in het Saalien gestart is.

Vanaf het Laat-Saalien tot en met het Midden-Weichselien (ca. 200.000 - 13.000 jaar geleden) stroomde de Rijn door het huidige dal van de Oude IJssel in noordelijke richting door het glaciële bekken van het IJsseldal en om de stuwwallen van het Montferland in westelijke richting (Berendsen 2004, Berendsen & Stouthamer, 2001). In het grootste deel van deze periode was de Rijn onder periglaciële omstandigheden een vlechtende rivier die in brede, in oudere sedimenten ingesneden dalen vooral grof zand en grind afzette. Aan de top van de afzettingen is veelal klei afgezet. Via de Oude IJssel werd in deze periode echter slechts een klein deel van de totale afvoer van de Rijn verwerkt. De fluviatiele afzettingen worden gerekend tot de Formatie van Kreftenheye. In het Midden-Weichselien verlegde de Rijn de loop langzaam naar de Gelderse Poort ten zuiden van de stuwwal van het Montferland en werd de loop door het Oude IJsseldal uiteindelijk in het Laat-Weichselien verlaten (Berendsen, 2004). Op de drooggevallen delen van de riviervlakte en de oevers langs het vlechtende riviersysteem trad verstuiving op. Hierdoor werden er in het dal van de Oude IJssel veel rivierduinen gevormd. Deze rivierduinafzettingen worden gerekend tot het Laagpakket van Delwijnen binnen de Formatie van Boxtel.

Ter plaatse van het plangebied was in het Laat-Weichselien volgens Cohen et al. (2012) in de interstadialen¹ Bølling en Allerød nog sprake van rivieractiviteit. Deze afzettingen worden gerekend tot de stroomgordel IJsselburg-Heelden (#579 conform Cohen et al. 2012; zie Afbeelding 3.1). De fluviatiele afzettingen zijn afgedekt met een pakket eolische afzettingen (zie § 3.2). In het uiterste noordoosten van het plangebied worden recentere fluviatiele afzettingen aangetroffen. Deze hangen samen met de overloopfunctie die voor het laatst in 1926 werd toegepast (stroomgordel #131 Oude IJssel (Rijn overloop) conform Cohen et al. 2012).

¹ relatief warme tussenperioden in een ijstijd

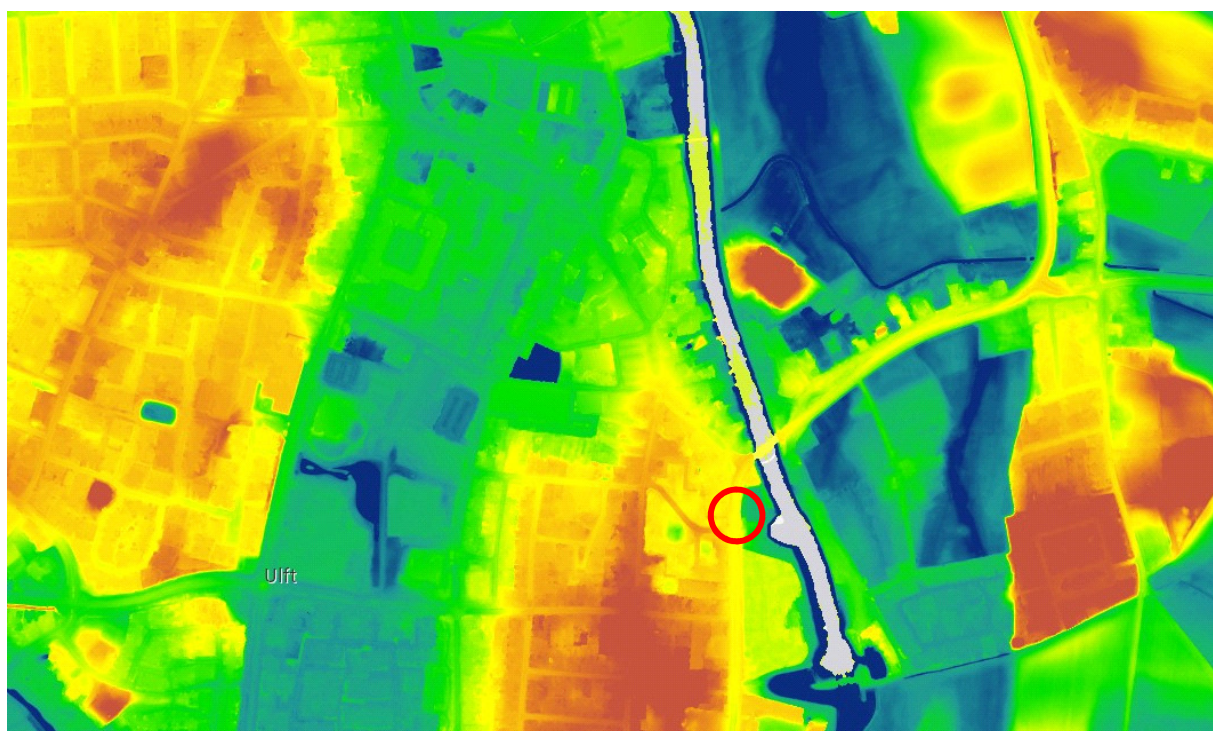
Afbeelding 3.1: Stroomgordels met einddatering (bron: Cohen et al. 2012).

3.2 Geomorfologie

Op de geomorfologische kaart (Stiboka 1982) wordt het plangebied aangeduid als "bebouwing" en is derhalve niet geomorfologisch gekarteerd. Op basis van de gegevens uit de directe omgeving is er waarschijnlijk sprake van een geul van meanderend afwateringsstelsel (eenheid 2R11). Dergelijke terreinen zijn relatief laaggelegen gronden in de directe nabijheid van een (voormalige) rivierloop.

Op de Zandbanenkaart (Cohen et al. 2009) wordt ter plaatse van het grootste deel van het plangebied een dek van eolisch zand aan het maaiveld aangegeven met een dikte van meer dan 1 m (code 301). Het betreft hier vermoedelijk laat-glaciale rivierduinafzettingen. Alleen in het uiterste noordoostelijke deel van het plangebied ontbreekt dit zanddek.

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) is te zien dat het plangebied op de overgang tussen een hooggelegen zone ten zuidwesten en het rivierdal ten oosten ligt. De ligging van de hooggelegen zone komt overeen met het dek van eolisch zand dat op de Zandbanenkaart wordt aangegeven.

Afbeelding 3.2: Uitsnede Actueel Hoogtebestand Nederland (bron: AHN-viewer).

3.3 Bodem

Op de Bodemkaart (Stiboka 1983) wordt het plangebied aangeduid als "bebouwing" en is derhalve niet bodemkundig gekarteerd. Op basis van de gegevens uit de directe omgeving is er waarschijnlijk sprake van oude rivierkleigronden in de vorm van poldervaaggronden met zware zavel (eenheid KRn2). Er komt grof zand en of grind in de gronden voor, beginnend tussen 40 en 120 cm en tenminste 40 cm dik. De gronden worden plaatselijk gekenmerkt door een hoog ijzergehalte, binnen 50 cm beginnend en tenminste 10 cm dik. De aanwezigheid van dit ijzer hangt samen met de nabijheid van de Oude IJssel. Door toestromend grondwater via de goed doorlatende zanden en grinden in de ondergrond heeft het ijzer zich opgehoopt en vormt lokaal een oerbank op de overgang naar de slechter doorlatende toplaag van zavel.

Grondwatertrap

Het plangebied bevindt zich in een zone met grondwatertrap IV. Het grondwater komt in deze gronden voor op een diepte van minimaal 40 cm en maximaal 120 cm beneden maaiveld. De relatief hoge grondwaterstand is gunstig voor de conserveringscondities van (an)organische resten. Seizoensgebonden fluctuaties die kenmerkend zijn voor deze grondwatertrap beïnvloeden deze condities echter in negatieve zin.

3.4 Veldverkenning

Op dinsdag 21 juni 2016 is er binnen het plangebied een milieukundig booronderzoek uitgevoerd door Het Veldwerkbureau (VWB) welke voor dit bureauonderzoek gedeeltelijk begeleid is door een senior KNA archeoloog (drs. P. Fijma). Doel van deze begeleiding was om aan de hand van boringen een beter beeld te krijgen van de bodemopbouw binnen het plangebied en mogelijke verstoringen in beeld te brengen. Aangezien het booronderzoek uitsluitend is uitgevoerd conform de richtlijnen die hier vanuit milieuhygiënisch oogpunt aan gesteld worden, voldoet het booronderzoek niet aan de archeologische vereisten, onder meer met betrekking tot boordiepte en lithologische beschrijving. Wel is op deze wijze een indruk verkregen van de condities in het plangebied.

Tijdens het booronderzoek zijn verspreid over het plangebied 9 handmatige boringen uitgevoerd met een minimale diepte van 2,0 m beneden het maaiveld. In bijlage 2 wordt de locatie van de boringen weergegeven en in bijlage 3 zijn de boorprofielen weergegeven.

Tijdens het booronderzoek is geconstateerd dat de bodem tot minimaal 2,0 m beneden het maaiveld is verstoord. Waargenomen is dat de oorspronkelijke bodemopbouw niet meer intact is.

Op basis van de boorprofielen kan worden gesteld dat de bodem in het plangebied overwegend bestaat uit zand (zie Afbeelding 3.4). De korrelgrootte en textuur van het zand varieert echter per boringen en per diepte van matig grof tot matig fijn, en van zwak tot sterk siltig.

In boringen 3, 4, 5, 8 en 9 is een leemlaag aangetroffen. Deze varieert in diepte en dikte. Bij alle boringen, met uitzondering van boring 5, is grind waargenomen in de bouwvoor. Soms rijkt dit grind tot relatief diep in de bodem. Bovengenoemde kenmerken, met name de sterke verschillen per boorprofiel duiden op bodemverstoring ter plaatse. Dit wordt tevens bevestigd door de aanwezigheid van recente baksteenpuinfragmenten in alle boorprofielen tot minimaal 2,0 m beneden het maaiveld.

Afbeelding 3.4: Profiel van boring 5 (bron: Greenhouse Advies).

4 Archeologie en historie

4.1 Bekende archeologische gegevens

Op basis van onder andere de ontstaansgeschiedenis van het landschap, de huidige bodemopbouw en bekende archeologische waarden kan voor gebieden een lage, middelhoge, hoge of zeer hoge archeologische verwachting worden bepaald, of, indien waarden zijn vastgesteld, een toekenning van een lage, hoge of zeer hoge archeologische waarde. Voor het onderzoeksgebied zijn landelijke, provinciale en gemeentelijke kennis- en beleidskaarten geraadpleegd.

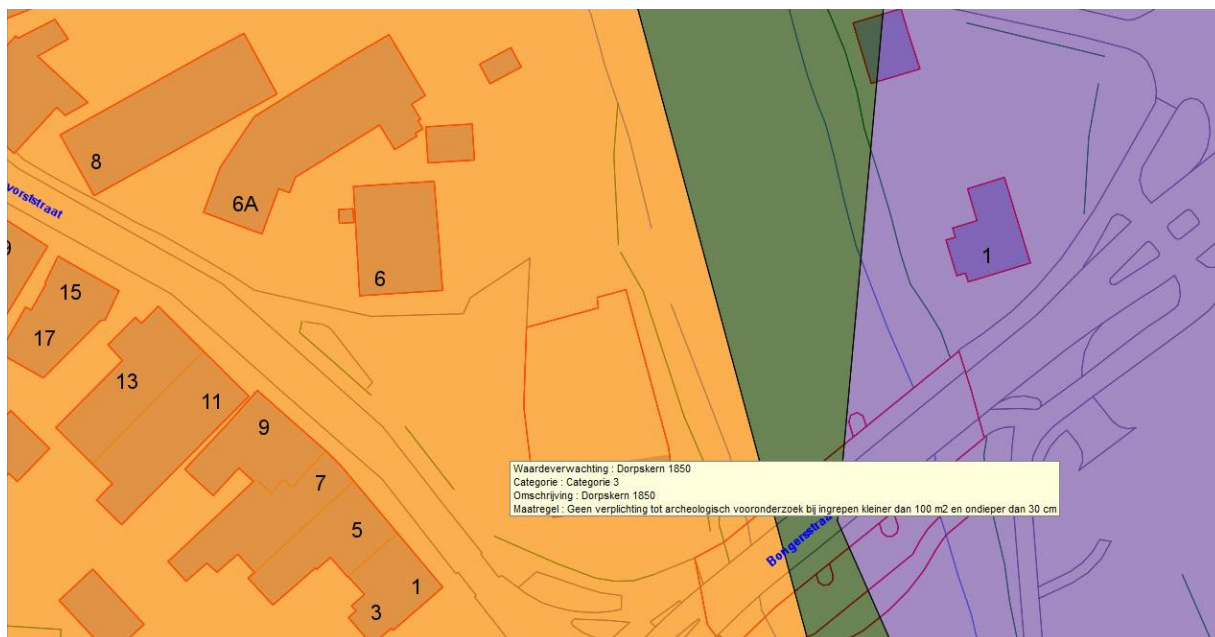
4.1.1 Archeologische waarden

Op de gemeentelijke kaart met archeologisch waarden en verwachtingen (Brugman 2015) heeft het plangebied een hoge archeologische verwachting (oranje), gecombineerd met een aanduiding als historische kern 1850 (bruine arcering; zie Afbeelding 4.1).

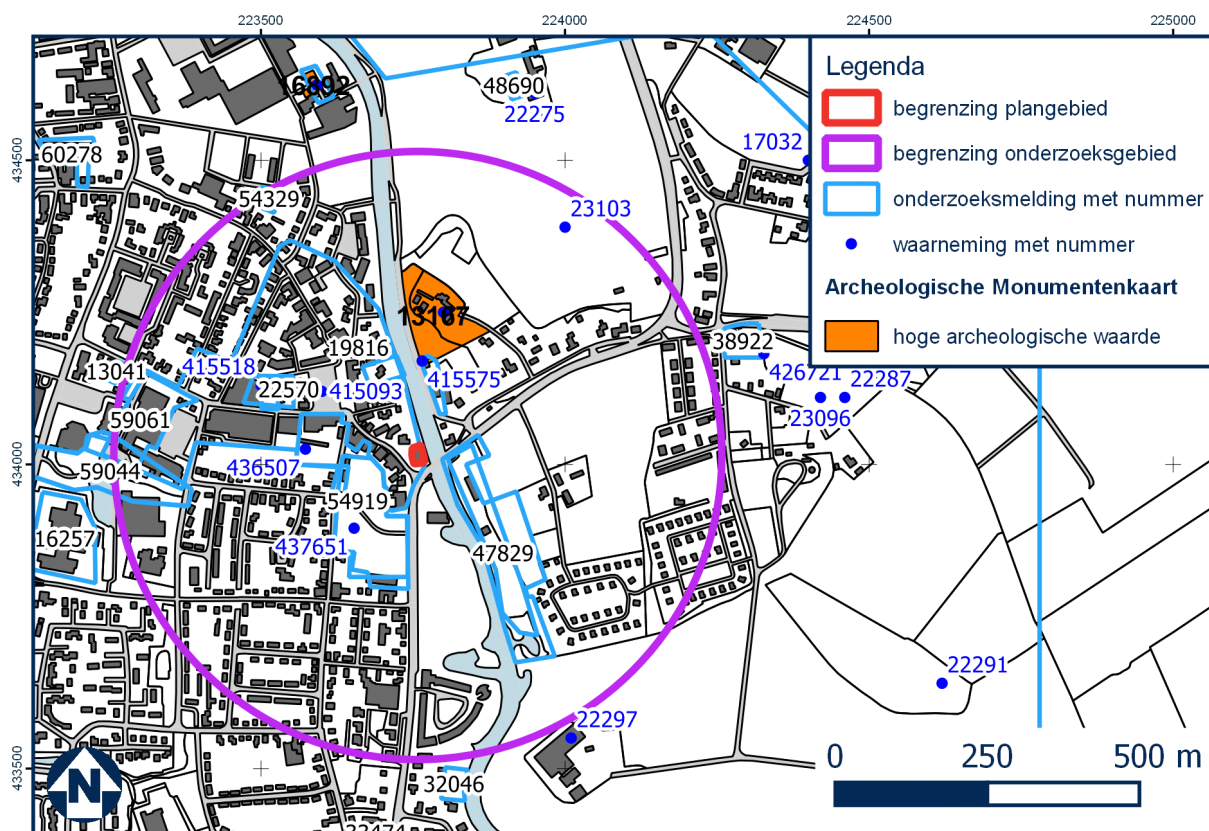
Afbeelding 4.1: Uitsnede gemeentelijke kaart archeologisch waarden en verwachtingen (bron: Brugman 2015).

Het plangebied ligt conform de gemeentelijke archeologische waardenkaart in een zone met beleidscategorie 3 (zie Afbeelding 4.2), vanwege de ligging in de historische dorpskern van voor 1850. In deze zone is archeologisch vooronderzoek verplicht bij ingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 30 cm.

Afbeelding 4.2: Uitsnede archeologische beleidskaart gemeente Oude IJsselstreek (bron: gemeente Oude IJsselstreek).

Binnen het plan- en onderzoeksgebied is één terrein van archeologische waarde aanwezig (zie Afbeelding 4.3). Monumentnummer 13167 ligt circa 200 m ten noordoosten van het plangebied. Het betreft een terrein met kasteelheuvel met hierin funderingen van het slot "Huis Ulft". Op de heuvel staat een 19e eeuwse huis (beschermde onder Rijksmonumentnummer 16074). Het is onwaarschijnlijk dat resten ervan in het plangebied aanwezig zijn.

Afbeelding 4.3: Archis waarnemingen, vondstmeldingen en onderzoeksmeldingen (bron: Archis3).

4.1.2 Archeologische waarnemingen en vondsten

Er liggen geen waarnemingen binnen het plangebied zelf. In de directe omgeving van het plangebied is sprake van zeven waarnemingen. De relevante waarnemingen staan in onderstaande tabel opgesomd en worden vervolgens nader toegelicht. De meeste van deze waarnemingen zijn afkomstig van archeologisch onderzoeken die daar zijn uitgevoerd (zie § 4.1.3).

Waarneming	Datering	Categorie	Complextype	Opmerkingen
7866	Late Middeleeuwen	baksteen	kasteel	baksteen circa 270X130X65 mm (=2281,5 cm ³)
23103	Laat Mesolithicum - Vroeg Neolithicum	vuursteen	nederzetting, onbepaald	gereedschap en materiaal
415093	Nieuwe Tijd	houtschool	stad	
415518	Nieuwe Tijd	steengoed	onbekend	
415575	Late Middeleeuwen - Nieuwe Tijd	gracht	kasteel	
436507	Neolithicum - Vroege Middeleeuwen	aardewerk	onbekend	aardewerkfragment met potgruismagering
437651	Paleolithicum-Neolithicum	vuursteen	onbekend	twee vuursteenfragmenten, waarvan één met retouche, te gefragmenteerd om te kunnen dateren

Op een drietal locaties is prehistorisch materiaal aangetroffen, deels bestaande uit vuurstenen werktuigen. Deze vondsten zijn gerelateerd aan de ligging op (de flanken van) rivierduinen. Van het 200 m ten noordoosten van het plangebied gelegen middeleeuwse kasteel (mon.nr. 13167) zijn zowel funderingsresten als een gracht aangetroffen. De vondsten uit de Nieuwe Tijd hangen samen met de ontwikkeling van de historische dorpskern van voor 1850, die zich met name hierna sterk uitbreidde.

4.1.3 Onderzoeksmeldingen

De volgende onderzoeksmeldingen bevinden zich in het plan- en onderzoeksgebied (**vet**=binnen plangebied):

Onderzoeksnr.	Jaar	Uitvoerder	Soort onderzoek	Afstand	Resultaat en advies
13041	2005	Becker en Van de Graaf	booronderzoek	500 m	Het onderzoeksgebied ligt op een terrasrestvlakte van vlechtende rivieren uit het Weichselien afgedekt met een kleilaag en een laagje dekzand. Het hele terrein kan worden beschouwd als ongestoord. In geen van de boringen zijn duidelijke archeologische vondsten aangetroffen.
17847	2006	RAAP	booronderzoek	75 m	onbekend
19816	2006	ADC	booronderzoek	200 m	onbekend
22253	2007	ADC	booronderzoek	150 m	onbekend
22570	2007	RAAP	bureauonderzoek	0 m	onbekend
26411	2008	RAAP	booronderzoek	125 m	onbekend
37855	2009	ARC	begeleiding	250 m	Bij de begeleiding zijn geen archeologische sporen aangetroffen en slechts een handjevol vondstmateriaal, daterend uit de 18 ^e – 19 ^e eeuw. Tijdens het onderzoek bleek de bodemopbouw van het terrein te bestaan uit terrasafzettingen met daarop rivierduinzand en een vorstvaaggrond.
47829	2011	Archeodienst	booronderzoek	75 m	Een groot deel van het terrein bleek geroerd en de oorspronkelijk A-horizont was vrijwel nergens meer herkenbaar. Op basis van de sedimentsamenstelling kon wel geconcludeerd worden dat het plangebied op een oeverwal van de IJssel is gesitueerd.
54329	2012	Ecoconsultancy	booronderzoek	450 m	De bodem is verstoord, archeologische indicatoren zijn niet aangetroffen. De bodem bestaat uit een laag rivierduinzand

Onderzoeksnr.	Jaar	Uitvoerder	Soort onderzoek	Afstand	Resultaat en advies
					op een dun pakket zandige klei en vervolgens vlechtende rivierafzettingen.
54919	2012	RAAP	booronderzoek	100 m	onbekend
56261	2013	RAAP	booronderzoek	100 m	Tijdens het karterend booronderzoek zijn in twee boringen vuursteenfragmenten aangetroffen uit de Steentijd, mogelijk van één of enkele jachtkampjes op de flank van het rivierduin. De top van het vondstniveau varieert van 40 tot 85 cm -Mv. Tijdens het waarderend booronderzoek is vervolgens een vindplaats aangetroffen. Het betreft een jachtkamp of extractiekamp uit de Steentijd.
59044	2013	Ecoconsultancy	booronderzoek	450 m	Ter plaatse van de uiterst westelijke en oostelijke delen van het gebied zijn rivierduinzanden aangetroffen op grindhoudende zanden die zijn afgezet in een vlechtend riviersysteem. Ter plaatse van de overige boringen zijn overstromingskleien aangetroffen op de afzettingen van het vlechtend riviersysteem. De dikte van de Holocene afzettingen varieert van 0 tot circa 1,2 m. De top van het natuurlijke bodemprofiel is verstoord.
59061	2013	Aeres Milieu	booronderzoek	450 m	onbekend

Aangezien de gegevens uit archis3 vanwege een digitale systeemwijziging bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, niet volledig beschikbaar zijn, is het niet altijd mogelijk geweest om nadere gegevens van de betreffende onderzoeken te achterhalen. Uit de resultaten die wel achterhaald konden worden, komt een beeld naar voren van een landschap met overwegend rivierduinen op afzettingen van een vlechtend riviersysteem, op lokale schaal afgedekt met een pakket rivierklei. De toplaag is overwegend verstoord. Er zijn archeologische resten aangetroffen in de vorm van een steentijdvindplaats op de flank van een rivierduin. Daarnaast is vooral materiaal aangetroffen daterend vanaf de 18^e eeuw.

4.2 Cultuurhistorische en historisch-geografische elementen

Op de historische kaart omstreeks 1825 is de kerk van het dorp Ulft aangegeven langs de doorgaande weg die hier parallel aan de Oude IJssel loopt (zie Afbeelding 4.4). De kadastrale minuutplan² uit dezelfde periode geeft een gedetailleerder beeld van de situatie. Hierop is te zien dat het plangebied deel uitmaakt van de oude dorpskern van Ulft (zie Afbeelding 4.5). Het terrein direct ten westen van het plangebied is deels bebouwd, het plangebied zelf is onbebouwd. In de bijbehorende oorspronkelijke aanwijzende tafel wordt Carel Hohenzollern aangegeven als eigenaar. Perceel 278 wordt aangeduid als huis en erf en perceel 279 als tuin.

² Kadastrale kaart 1811-1832: Etten, Gelderland, sectie C, blad 011 (OAT05059C011)

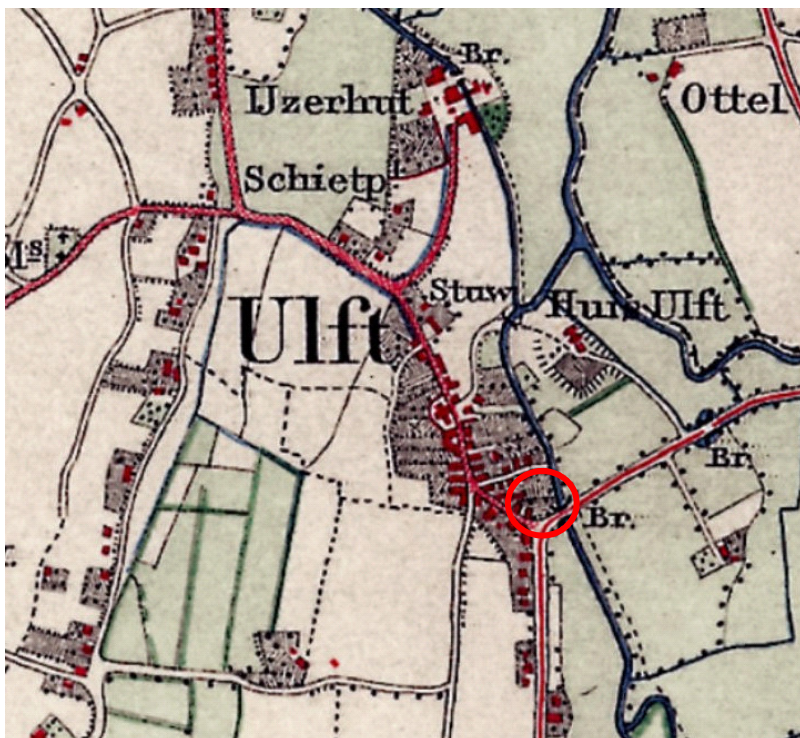

Afbeelding 4.4: Uitsnede historische kaart omstreeks 1825 (bron: topotijdreis.nl).

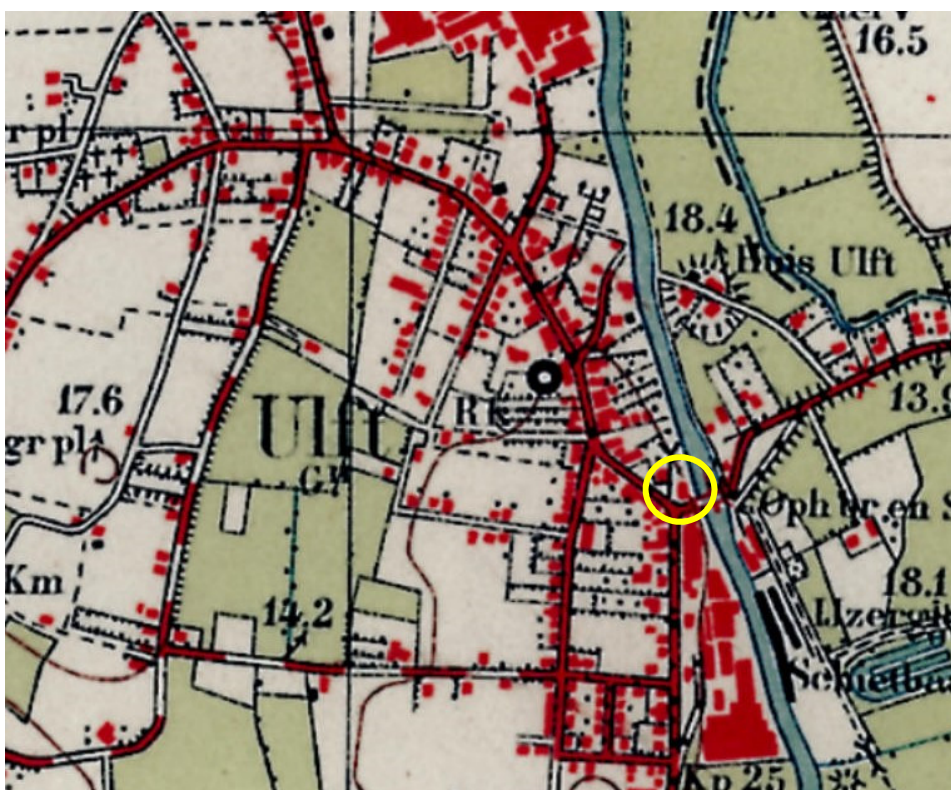

Afbeelding 4.5: Uitsnede kadastrale minuutplan 1811-1832 (bron: Beeldbank RCE).

Deze situatie blijft jarenlang ongewijzigd. Het plangebied is in gebruik als erf of tuin (grijs op Afbeelding 4.6). Ter plekke van de recent gesloopte opstallen verschijnt halverwege de jaren '30 van de vorige eeuw bebouwing op het kaartbeeld (zie Afbeelding 4.7).

Afbeelding 4.6: Topografische kaart 1888-1926 (bron:topotijdreis.nl).

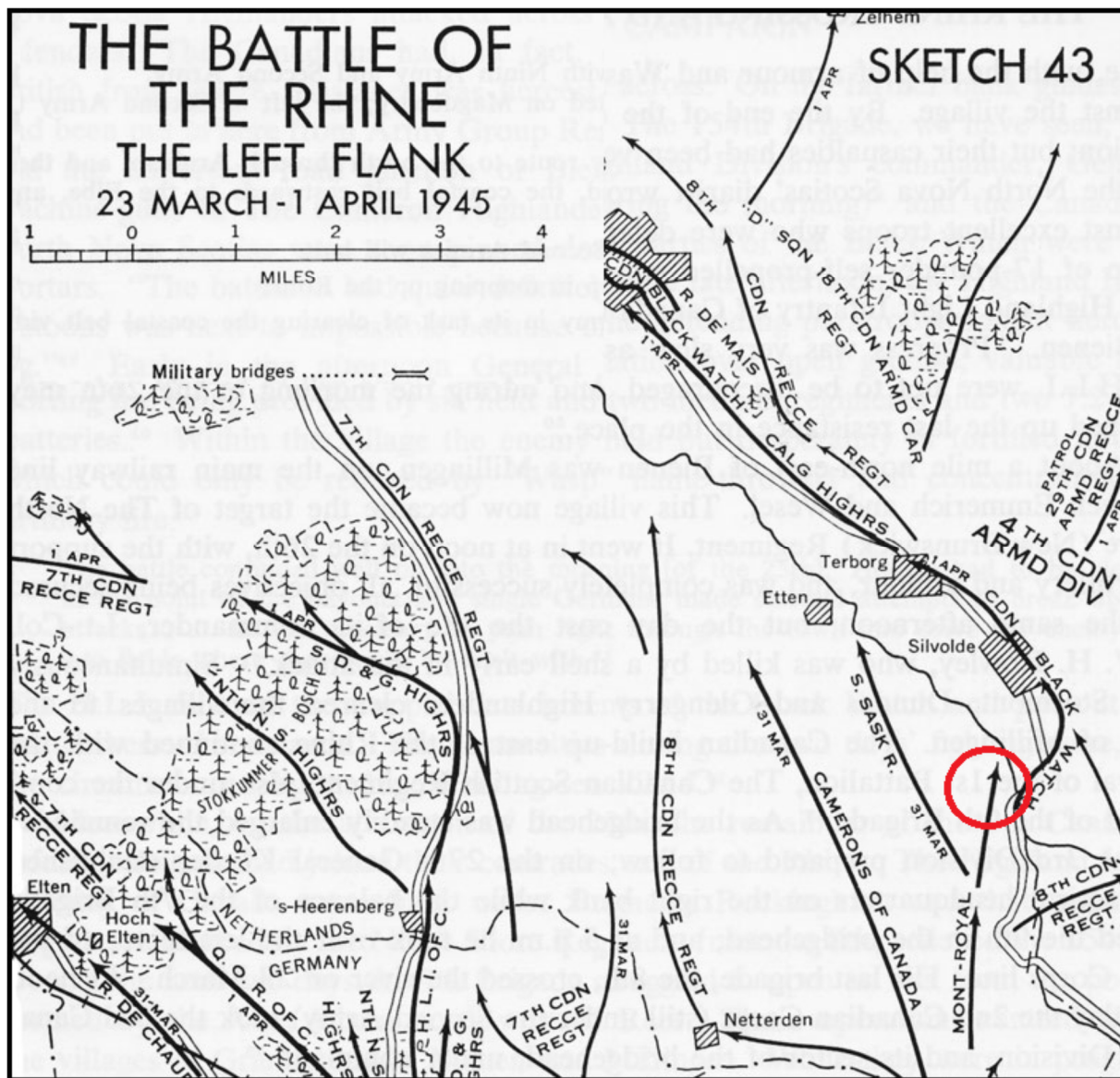

Afbeelding 4.7 Topografische kaart 1894-1892 (bron:topotijdreis.nl).

4.3 Tweede Wereldoorlog (bijdrage van G. Hordijk)

Op 8 februari 1945 startten Canadezen en de Britse eenheden vanaf Nederlandse bodem de operatie 'Veritable', samen met de door de Amerikanen zuidelijker uitgevoerde operatie 'Grenade' probeerden de geallieerden door

middel van een tangbeweging het gebied tussen de Roer en de Rijn in nemen. De opmars van de Canadezen en de Britten in de richting van Kleef, Emmerich en Goch was vanwege het weer en de taaie Duitse tegenstand niet verlopen zoals gepland. Op 22 februari ging de operatie 'Blockbuster' van start. Deze operatie was een soort van doorstart van de door omstandigheden enigszins vastgelopen operatie 'Veritable'. Begin maart 1945 stonden de eerste Canadezen en Britten aan de Duitse oevers van de Rijn. In de dagen erna werden er inmiddels voorbereidingen getroffen om de Rijn door middel van boten over te steken. Op 23 maart staken de *51st Highland Infantry Division* de Rijn over bij Rees als onderdeel van operatie 'Plunder'. Hiermee openden de geallieerden via Emmerich de weg naar Nederland. Op 31 maart werd Ulft door de *2nd Canadian Infantry Division* en het *4th Canadian Armoured Division* bevrijd.

Afbeelding 4.8 Schematisch overzicht van de geallieerde opmars in oost Nederland, in rood omcirkeld de omgeving van Ulft (bron: ibiblio.org).

Verder is er helaas weinig bekend geworden over de exacte gebeurtenissen die tijdens de Tweede Wereldoorlog en voornamelijk de bevrijding hebben plaatsgevonden. Mogelijk dat een OCE vooronderzoek meer duidelijk kan geven over de oorlogshandelingen binnen het plangebied. Aan de hand hiervan zou het mogelijk zijn om een meer gespecificeerde verwachting op te stellen voor de resten uit de Tweede Wereldoorlog.

4.4 Verwachtingsmodel

Het uitgevoerde onderzoek heeft geresulteerd in de volgende gespecificeerde verwachting voor het plangebied. Op basis van de geomorfologische en bodemkundige gegevens en vondstmeldingen en onderzoek in vergelijkbare geologische condities in de omgeving kan in eerste instantie worden gesteld dat voor het plangebied een hoge verwachting geldt. In het plangebied kunnen resten worden verwacht van verspreide begraving, (periodieke) bewoning en landgebruik uit de vroegere perioden. Daarbij zal het vermoedelijk gaan om losse vondsten van sporen en artefacten. Archeologische resten vanaf de IJzertijd kunnen bestaan uit nederzettingsresten en voor de betreffende periode kenmerkend vondstmateriaal, zoals aardewerk, bouwkeramiek en glas. Daarnaast kunnen resten van gevechtshandelingen uit de Tweede Wereldoorlog worden aangetroffen. De dichtheid van vondsten en/of sporen is naar verwachting laag, gebaseerd op de resultaten van onderzoeken in de directe omgeving van het plangebied. Eventuele resten kunnen direct vanaf maaiveld verwacht worden en in de top van de rivierduinafzettingen.

Echter, gezien de verstoringen als gevolg van de onderkelderde bebouwing en de aanleg van funderingen is de kans groot dat eventuele resten verstoord geraakt zijn. De kans dat onverstoorde archeologische waarden (incl. WOII-resten) kunnen worden aangetroffen, wordt zeer klein geacht. De archeologische verwachtingswaarde voor het plangebied kan daarom naar laag worden bijgesteld.

5 Evaluatie en advies

5.1 Beantwoording onderzoeksvragen

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen als volgt beantwoord worden:

1. Wat is de aard, diepteligging en ouderdom van de relevante natuurlijke afzettingen in het omringende gebied (binnen een afstand tot ca. 200 m van de onderzoekslocatie) en in de ondiepe ondergrond? Hoe dik is de holocene deklaag?
Het plangebied ligt op de noordoostelijke flank van een rivierduin uit het Laat Pleistoceen direct ten westen van de huidige loop van de Oude IJssel. In de ondiepe ondergrond komen oudere afzettingen van een vlechtend riviersysteem voor van de pleistocene zijtak van de Rijn. In het uiterste noordoostelijke deel van het plangebied is sprake van een toplaag van holocene rivierklei. De dikte van dit pakket bedraagt op basis van onderzoeken in de omgeving circa 1 m.
2. Wat is de aard, diepteligging, genese en gaafheid van natuurlijke bodemhorizonten in het omringende gebied? De bodem ter plaatste van het plangebied is sterk verstoord, zoals gebleken is uit de uitgevoerde milieukundige boringen. In het omringende gebied komen poldervaaggronden voor waarin een oerlaag kan worden aangetroffen.
3. Wat is de aard, diepteligging, genese en gaafheid van eventueel aanwezige antropogene bodemhorizonten (akkerlagen en overige 'verstoringlagen', bemestingslagen e.d.) in het omringende gebied? Gezien de ligging in de historische kern van Ulft is mogelijk sprake van een "stadslaag". Onderzoeken in de omgeving van het plangebied hebben deze echter niet expliciet vermeld of een dergelijk laag is niet aangetroffen.
4. Wat is de aard, dikte, en omvang van eventueel in het omringende gebied voorkomende afdekkende lagen en de (geschatte) ouderdom daarvan (plaggendek, stuifzandlaag, colluvium, kleidek, afvallaag, ophogingslaag)? In het uiterste noordoostelijke deel van het plangebied is sprake van een toplaag van holocene rivierklei. De dikte van dit pakket bedraagt op basis van onderzoeken in de omgeving circa 1 m.
5. Wat is het historisch landgebruik van de onderzoekslocatie en het omringende gebied geweest? Het plangebied is op basis van historisch kaartmateriaal lange tijd in gebruik geweest als erf en/of tuin. Vanaf de tweede helft van de jaren '30 van de vorige eeuw heeft er bebouwing gestaan in het plangebied.
6. Welke gegevens met betrekking tot archeologische complexen ('waarnemingen' inclusief uitkomsten historisch kaartonderzoek uit 5) zijn reeds binnen het onderzoeksgebied en/of binnen de landschappelijke eenheden rondom de onderzoekslocatie bekend? Binnen het plangebied zijn geen archeologische gegevens geregistreerd. In vergelijkbare landschappelijke condities in de directe omgeving zijn archeologische resten uit de steentijden en vanaf de Late Middeleeuwen bekend.
7. Gegeven 1 tot en met 4; met welke (primaire) natuurlijke formatieprocessen (fasen van sedimentatie, erosie, laterale verplaatsing, bodemvorming, degradatie e.d.) heb je te maken in het onderzoeksgebied? Het plangebied ligt in een regio met fluviaatiele afzettingen van een vlechtend riviersysteem, afgedekt met eolische rivierduinafzettingen. Deze afzettingen zijn van pleistocene ouderdom. In het uiterste noordoostelijke deel is sprake van een afdekkend pakket van holocene rivierafzettingen. De loop van de Oude IJssel heeft zich in het verleden geleidelijk in noordoostelijke richting verplaatst.
8. Gegeven 5 en 6; met welke (primaire) culturele formatieprocessen (grondbewerking, bemesting, ophoging, betreding, percelering, [de-] constructie, materiaaltypen, materiaalgebruik en materiaaldepositie e.d.) heb je te maken in het onderzoeksgebied [inclusief (sub)recente bodemverstoring als gevolg van (sub)recent landgebruik/inrichting]? De bodem in het plangebied is sterk verstoord als gevolg van de onderkelderde bebouwing die tot voor kort in het plangebied heeft gestaan.

9. Gegeven 7 en 8; welke kunnen een rol hebben gespeeld bij de totstandkoming (geografisch en stratigrafisch) van eventuele aanwezige vondstspredingen, de vondstdichtheid, vondst- en spoorniveaus (stratigrafisch), en de fysieke kwaliteit van eventueel aanwezige archeologische resten?
De fysieke kwaliteit van eventuele archeologische resten heeft waarschijnlijk sterk te lijden gehad van de bebouwing in het plangebied. Deze invloed is in de huidige situatie veel groter dan de natuurlijke processen die in het verleden hebben plaatsgevonden.
10. Wat is de aard (mobilia [materiaalsoorten, fragmentatie, dichtheden], immobilia, ruimtelijke en stratigrafische spreiding, etc.) van (mogelijk) aanwezige vondst- en/of spoorcomplexen?
Eventuele archeologisch resten, bestaande uit sporen en/of vondsten vanaf de steentijd, kunnen direct vanaf maaiveld voorkomen. De vondst-/spoordichtheid is naar verwachting laag. Gezien de vastgestelde verstoringen wordt de kans op het aantreffen van onverstoorte resten zeer klein geacht.
11. Hoe manifesteren deze zich tijdens prospectieonderzoek (prospectiekenmerken, geografisch en stratigrafisch)?
Losse vondsten kunnen worden opgeboord. Er is in dat geval waarschijnlijk sprake van een toevalsvondst. Nederzettingen komen tot uitdrukking in de vorm van antropogene lagen/vullingen.
12. Welke vondst- en/of spoorcomplexen (conform het principediagram) kunnen binnen het onderzoeksgebied aangetoond worden? Licht beargumenteerd toe.
Met een lage verwachte dichtheid van sporen en vondsten en een verstoorte top laag in een zone waar eventuele resten direct vanaf maaiveld kunnen voorkomen, wordt een complex conform type 4a of 4b verwacht, afhankelijk van de exacte ligging op de flank van het rivierduin.
13. Met de inzet van welke zoekmethoden (detectie- en waarnemingsvorm, monsterbehandeling en zoekstrategieën) kunnen deze vondst- en/of spoorcomplexen (indicatoren) systematisch opgespoord worden (zoeksleuven, booronderzoek, veldkartering, geofysisch etc.)? Licht beargumenteerd toe met verwijzing naar de verschillende KNA-leidraden.
In principe zou een verkennend booronderzoek een geëigende methode zijn om de bodemopbouw en eventuele verstoringen binnen het plangebied in beeld te brengen. Uit de veldverkenning is reeds gebleken dat de bodem in het plangebied sterk verstoord is. Onderzoek conform de Leidraad Inventariserend Booronderzoek wordt derhalve niet noodzakelijk geacht.

5.2 Conclusie

Het plangebied ligt direct ten westen van de huidige loop van de Oude IJssel op de noordoostelijke flank van een pleistoceen rivierduin, deels afgedekt met een pakket holocene rivierklei. In de ondergrond komen afzettingen van een vlechtend riviersysteem voor. De oorspronkelijk bodem betreft poldervaaggronden met een oerbank. Een veldverkenning in combinatie met het milieukundig onderzoek heeft uitgewezen dat de bodem in het plangebied sterk verstoord is.

In de directe omgeving van het plangebied zijn archeologische resten aangetroffen in de vorm van een steentijdvindplaats op de flank van een rivierduin. Daarnaast is vooral materiaal aangetroffen daterend vanaf de 18^e eeuw. In de nabijheid ligt een middeleeuws kasteelterrein.

Op basis van de landschappelijke gegevens en vondstmeldingen en onderzoek in vergelijkbare condities in de omgeving kan worden gesteld dat voor het plangebied in principe een hoge verwachting voor alle archeologische perioden geldt. Eventuele archeologische resten in de vorm van sporen, structuren en vondsten zijn door de verstoring als gevolg van de reeds afgebroken bebouwing waarschijnlijk niet meer in onverstoorte toestand aanwezig. Daardoor kan de archeologische verwachtingswaarde van het plangebied worden bijgesteld naar laag.

5.3 Advies

Advies

Op basis van de resultaten kan de hoge verwachting voor het plangebied vanwege de grote kans op verstoring naar beneden worden bijgesteld naar laag. Archeologische vervolgonderzoek wordt niet noodzakelijk geacht. Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden alsnog archeologische resten worden aangetroffen, dan dient hiervan onmiddellijk melding gemaakt te worden bij de bevoegde overheid.

Procedure

Bovenstaand advies is ter beoordeling voorgelegd aan het bevoegd gezag, de gemeente Oude IJsselstreek. Het bevoegd gezag is van mening dat er vervolgonderzoek dient plaats te vinden in de vorm van een verkennend en eventueel karterend booronderzoek. Doel van dit onderzoek is de mate van verstoring (nogmaals) vast te stellen en eventuele archeologisch vindplaatsen in de onverstoorde ondergrond op te sporen en in kaart te brengen. Dit onderzoek dient te worden uitgevoerd door een gecertificeerde organisatie.

Geraadpleegde bronnen

Literatuur

Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer, 2001. Palaeogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands. Van Gorcum, Assen.

Berendsen, H.J.A., 2004. Fysische geografie van Nederland. De vorming van het land. Van Gorcum, Assen.

Brugman, B.A., E. Eimermann, R.M. van Heeringen, J.J.W. de Moor, R. Schrijvers en B. Quadflieg, 2015. Cultuurhistorische inventarisatie, waarden-, verwachtingen- en maatregelenkaart als basis voor het archeologiebeleid van de gemeente Oude IJsselstreek. Rapportnummer V653. Vestigia BV, Amersfoort.

Centraal College van Deskundigen, 2013: Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.3. SIKB, Gouda.

Cohen, K.M., E. Stouthamer, H.J. Pierik, A.H. Geurts, 2012: Rhine-Meuse Delta Studies' Digital Basemap for Delta Evolution and Palaeogeography. Dept. Physical Geography. Utrecht University.

Cohen, K.M., E. Stouthamer, W.Z. Hoek, H.J.A. Berendsen & H.F.J. Kempen, 2009. Zand in Banen - Zanddieptekaarten van het Rivierengebied en het IJsseldal in de provincies Gelderland en Overijssel. Provincie Gelderland, Arnhem.

Omgevingsdienst Achterhoek, 2013. Normblad archeologisch vooronderzoek Gemeenten Regio Achterhoek, versie 1.2, september 2013. Omgevingsdienst Achterhoek, Hengelo (Gld).

Stiboka, 1982. Geomorfologische kaart van Nederland schaal 1:50.000, blad 41 Aalten. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Stiboka, 1983. Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000, blad 41 West en Oost Aalten. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Databases/kaartmateriaal

- Archis3 (IKAW, AMK, bodem, geomorfologie, grondwatertrap, historische kaart 1900, onderzoeksmeldingen, vondstmeldingen en waarnemingen)
- Historische Atlas 1839 - 1859
- Kadaster - KLIC

Websites

www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl

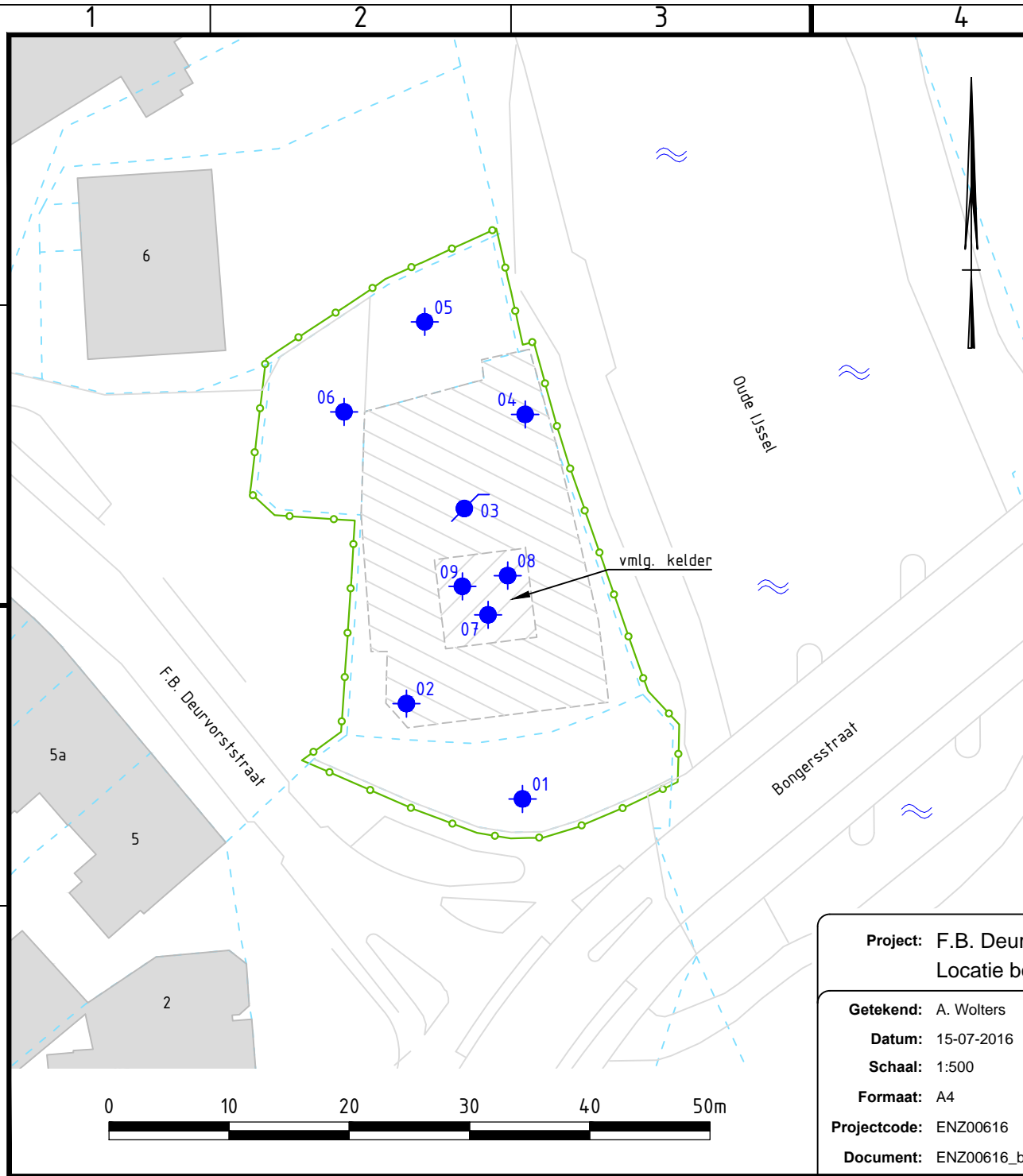
www.dinoloket.nl

www.topotijdreis.nl

Bijlage 1: Overzicht archeologische perioden

Archeologische periode	Begin	Eind
Nieuwe tijd	Vanaf 1500	-
Middeleeuwen		
Laat	1050	1500
Vroeg	450	1050
Romeinse tijd		
Laat	270	450
Midden	70 na Chr.	270
Vroeg	12 voor Chr.	70 na Chr.
IJzertijd		
Laat	250 voor Chr.	12 voor Chr.
Midden	500 voor Chr.	250 voor Chr.
Vroeg	800 voor Chr.	500 voor Chr.
Bronstijd		
Laat	1100 voor Chr.	800 voor Chr.
Midden	1800 voor Chr.	1100 voor Chr.
Vroeg	2000 voor Chr.	1800 voor Chr.
Neolithicum		
Laat	2850 voor Chr.	2000 voor Chr.
Midden	4200 voor Chr.	2850 voor Chr.
Vroeg	5300/4900 voor Chr.	4200 voor Chr.
Mesolithicum		
Laat	6450 voor Chr.	5300/4900 voor Chr.
Midden	7100 voor Chr.	6450 voor Chr.
Vroeg	8800 voor Chr.	7100 voor Chr.
Paleolithicum		
Laat	35.000 voor Chr.	8800 voor Chr.
Midden	300.000 voor Chr.	35.000 voor Chr.
Vroeg	-	Tot 300.000 voor Chr.

Bijlage 2: Locatie boringen veldverkenning

VERKLARING

- Boring 2,0 m-mv
- Peilbuis
- Voormalige bebouwing
- Bebouwing
- Onderzoekslocatie
- Kadastrale grens

Project: F.B. Deurvorststraat 2 te Ulfthaven
 Locatie boringen

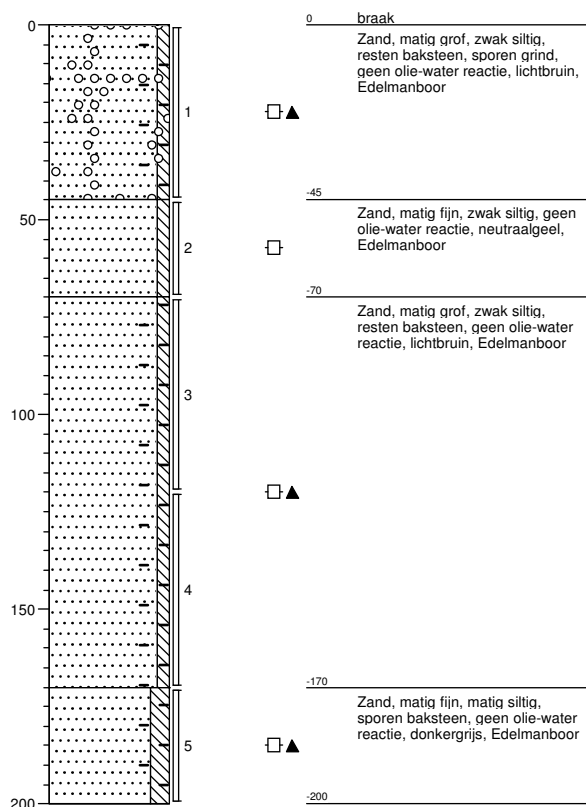
Getekend: A. Wolters
Datum: 15-07-2016
Schaal: 1:500
Formaat: A4
Projectcode: ENZ00616
Document: ENZ00616_boringen.dwg

Goedgekeurd: F. Egers
Datum: 15-07-2016
Status: DEFINITIEF
Versie: 1.0
Tekening: 1/1
Soort document: TEKENING

Bijlage 3: Boorprofielen veldverkenning

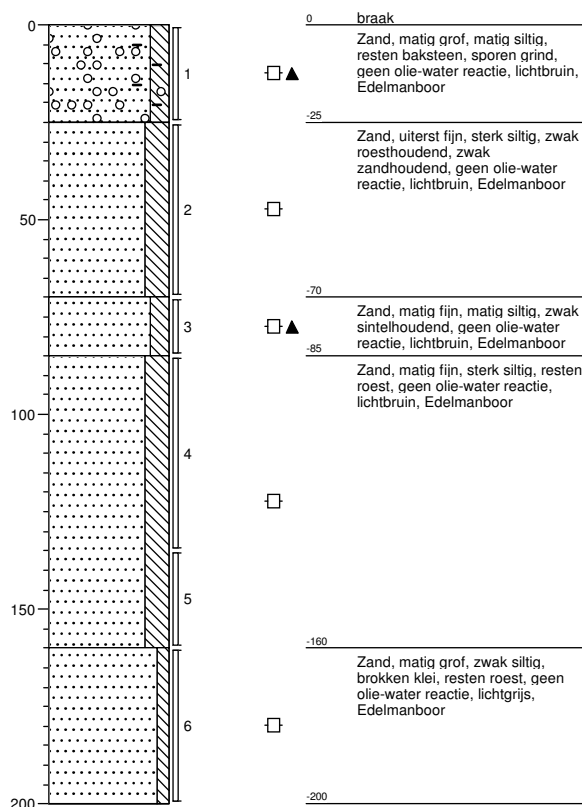
Boring: 1

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 21-06-2016

Boring: 2

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 21-06-2016

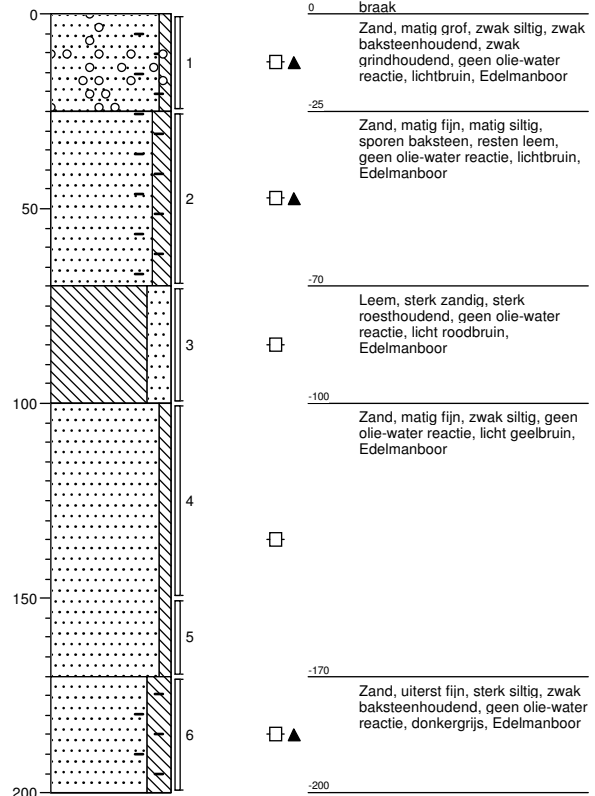
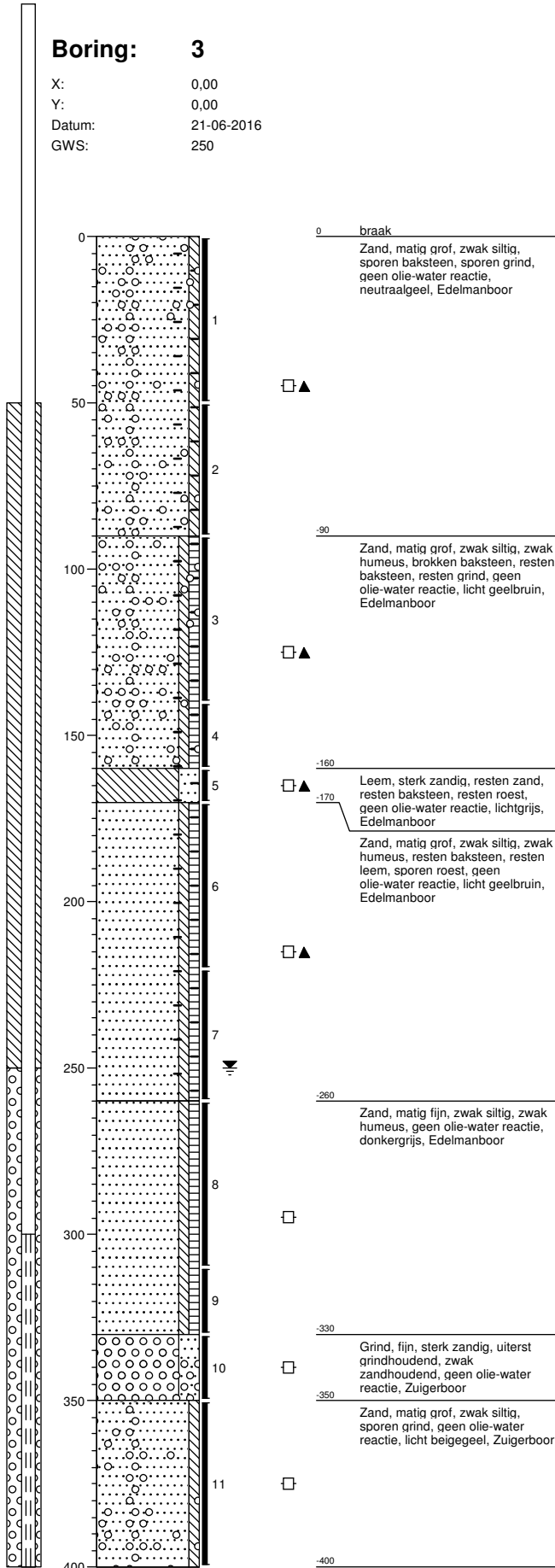

Boring: 3

X: 0,00
 Y: 0,00
 Datum: 21-06-2016
 GWS: 250

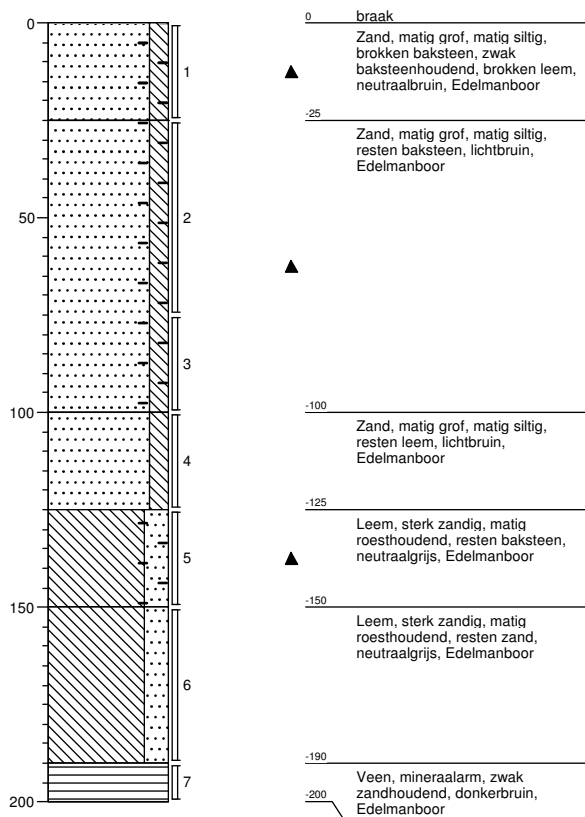
Boring: 4

X: 0,00
 Y: 0,00
 Datum: 21-06-2016

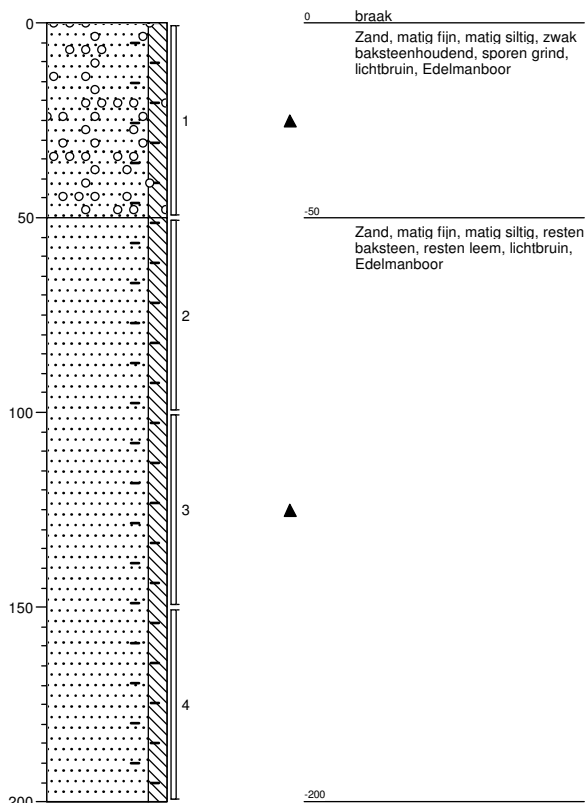
Boring: 5

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 21-06-2016

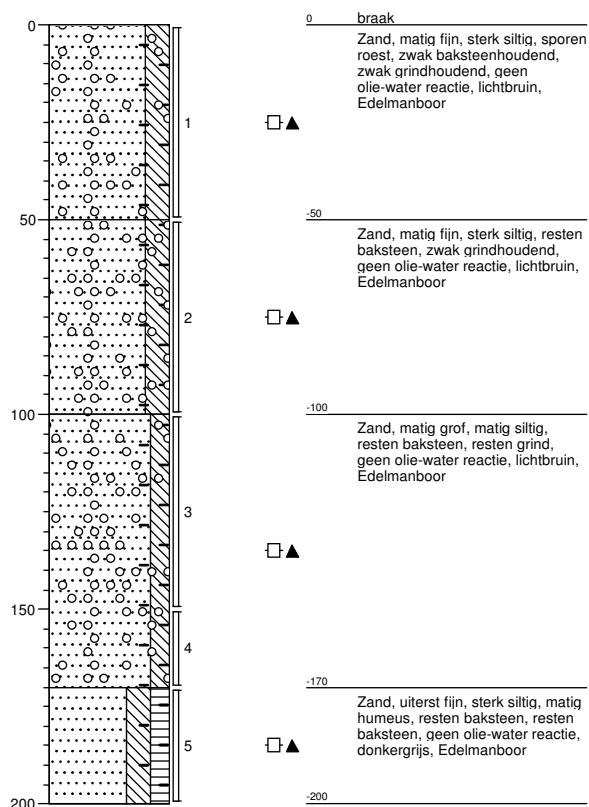
Boring: 6

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 21-06-2016

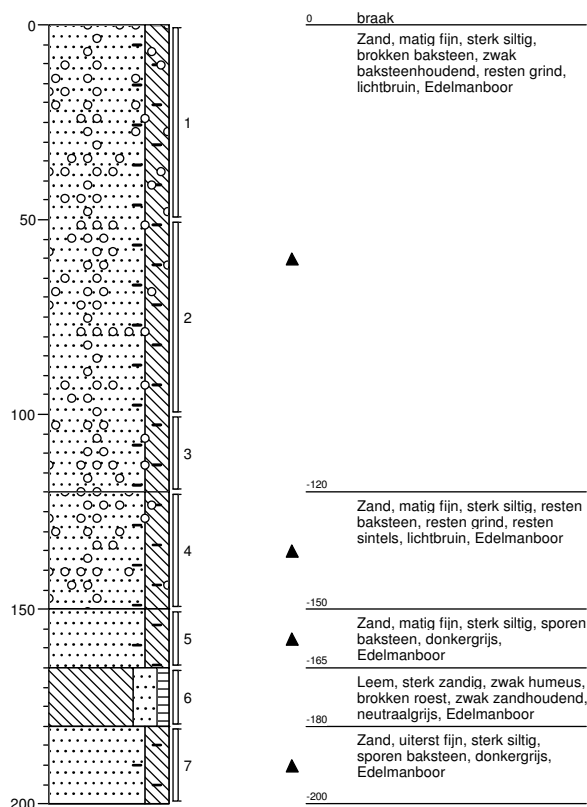
Boring: 7

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 21-06-2016

Boring: 8

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 21-06-2016

Boring: 9

X: 0,00
Y: 0,00
Datum: 21-06-2016

